

פרשת עקב ה'תשפ"א / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

על פי ליקוטי מוהר"ן תורה י"ט אות ז'

הלחם של ארץ ישראל/מדוע רק ברכת המזון דאורייתא ולא שאר ברכות/בכח שלימות לשון הקודש אפשר לעשות בירור אותיות באכילתו/תיקון הדצ"מ/מדוע זה טוב שיהיה לכל יהודי 2800 עבדים/החילוק בין עבודת האבות הקדושים לבין העבודה אחר מתן תורה/אברהם אבינו חיבר 'ספר יצירה' וזו היתה עבודת ה' שלו/תוקפו של בועז אפי' יותר מיוסף/ברכת המזון נעשית מהאותיות שנבררו מתוך האכילה/א"י שונה מכל העולם שאינה תחת השבעים שרים/כיצד אפשר לומר בחינת 'קשה' כלפי הקב"ה?/ביאור בני חיי ומזוני לא בזכות תליא אלא במזל/מעשה בענין נוצר ונקה שהיה לי עם מו"ר ר' שמואל אויערבאך זצ"ל/על ידי ברכת המזון זוכים לשפע פרנסה מהבית

מההרים של ארץ ישראל חוצבים ברזל ונחושת ולא מוזכר כסף וזהב

ב. והמשך הפסוק: "אַרְץ אֲשֶׁר אֲבִיךָ בְרָזַל וּמַחְרִיקָה תַחְצֵב נְחֹשֶׁת". הרמב"ן מדגיש שלא כתוב כסף וזהב, אלא ברזל ונחושת, כי כסף וזהב זה לא מה שחסר לאדם, אבל ברזל ונחושת זה צורך האדם, ולכן התורה ואומרת שארץ ישראל היא ארץ שיש לך בה ברזל ונחושת, שהם הצורך של האדם. והרמב"ן מפרש פירוש שני, שארץ ישראל יש בה אבנים טובות וחזקות כמו ברזל ונחושת, ועם אבנים כאלה אפשר לבנות בתים טובים, לעומת זאת יש ארצות שאין בהן אבנים חזקות, והם עושים חימר מהאדמה ובונים מהם את הבתים, ובחורף הגשם דולף, כי הגג נמש מרוב הגשמים, אבל בארץ ישראל האבנים חזקות כברזל ונחושת, וטובות לבנין בתים.

מדוע רק ברכת המזון דאורייתא ולא שאר ברכות

ג. והפסוק הבא שנעסוק בו השיעור (דברים ח, י): "וְאֶכְלֶתָ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכָתָהּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לְךָ" ברכת המזון מדאורייתא היא רק אחר האכילה, ולפני האכילה הברכה מדרבנן כי כתוב: "וְאֶכְלֶתָ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכָתָהּ" – רק אחרי ששבעת הקב"ה מבקש ממך לברך. וכך היה גם אצל אברהם אבינו, כמובא במדרש (בראשית רבה מט, ד) שהיו באים אליו אורחים לאכול, ואחרי שאכלו ושבעו, היה אומר להם תברכו את הקב"ה, ע"ש. אברהם לא היה אומר להם לברך לפני שהם אוכלים, לפני שעדיין נהנו. וכך גם הברכה מדאורייתא, מתי הקב"ה מבקש מאיתנו לברך? "וְאֶכְלֶתָ וְשָׂבַעְתָּ" – ובִרְכָתָהּ, כשכבר נהנית צריך להיות לך הכרת הטוב, ותברך. אבל באו חכמים ותיקנו ברכה גם לפני האכילה.

ומאיפה לומדים שצריך ברכה לפני האכילה? הגמרא בברכות (דף לה.) אומרת אסמכתא לדבר: יש שני פסוקים שלכאורה סותרים, כתוב (תהלים כד, א): "לֹהֵ' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ" וגם כתוב (שם קטו, טז): "הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לֹהֵ' וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם", וקשה שמצד אחד כתוב שהארץ כולה של הקב"ה, ומצד שני כתוב שרק השמים הם של השם, ואילו את ארץ הוא נתן לבני-האדם. מתרצת הגמרא: "כאן לפני ברכה, כאן לאחר ברכה". כלומר, לפני שבירכת 'המוציא' 'מזונות', 'ב"פ העין' 'ב"פ האדמה', 'שהכל' – הכל עדיין של השי"ת, כי ה...כל שייך לקב"ה ואז כשאתה מברך, מה קורה ע"י הברכה, אז "והארץ נתן לבני אדם" – הקב"ה נותן את הארץ לנו.

אם יש מעילה כשאוכלים בלי ברכה מדוע אין הברכה מהתורה

ד. ואומרת הגמרא (שם לה:) כל הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה – מעל. וכאילו נהנה מקדשי שמים. וכמו מי שמשתמש בהקדש יש בזה איסור מעילה, אותו דבר גם כן מי שנהנה מהמזון של הקב"ה לפני שקיבל אותו מהקב"ה יש בזה מעילה. רק שלפ"ז צריך להבין, אם הברכה מצילה אותך מאיסור מעילה, למה הברכה היא רק הרבנן ולא דאורייתא, הרי באמת הכול שייך להקב"ה, ורק על ידי הברכה שייך לנו, אז למה הברכה שלפני האכילה היא רק מדרבנן? ונשאל עוד שאלה. בפסוקים של פרשת עקב משמע שדוקא כשאתה אוכל מפירות ארץ ישראל אז צריך לברך, כי כתוב: "אַרְץ

בסייעתא דשמיא

יצא לאור ספר

ליקוטי מוהר"ן

עם פירוש עוטה אור

בארבעה כרכים

ניתן להשיג בטלפון

053-4120355

058-3260155

השבת של התורה על הלחם שבארץ ישראל

א. פרשת עקב מדברת הרבה שבח ארץ ישראל, השבח של שבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל, כמו שכתוב (דברים ח, ח): "אַרְץ חֹטֶה וְשֹׁעֵרָה וְגִפְן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ יֵת שֶׁמֶן וְדִבְשׁ", וכתוב: "אַרְץ אֲשֶׁר לֹא בְמַסְפַּנֵּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ וְגו'" – מה הכוונה שבא"י הלחם נאכל לא במסכנות? רבינו מסביר פירוש יפה בליקוטי מוהר"ן (תורה מ"ז) שבארץ ישראל אדם אוכל את הלחם הפשוט כדי למעט בתענוגים, כי אף שהוא יכול לאכול מעדנים וכו', (כמ"ש "חיסה שעורה גפן תאנה ורימון וכו'") הוא אוכל את הלחם, כי הוא רק אוכל בשביל לקיים את גופו מה שהוא צריך ולא יותר.

יש עוד פירוש שהביא הרב יורם אברג'ל (בשם מרן הרב עובדיה זצ"ל) על פי הגמ' (ברכות מ.) 'לית דין צריך בשש', שהלכה היא שפרוסת המוציא צריך לטבול אותה במלח ובלפתן, אבל היה מעשה שרבא בר שמואל (שהוא בעצמו אמר את הדין הזה), אכל את הלחם בלי לטבול אותו, ושאלו אותו אם הוא חזר משמועתו, וענה להם שהלחם הזה כל כך טעים, שלא צריך 'בשש' – היינו להתעכב עד שיביאו לפתן, כי הוא פת נקי וטובה.

וכך הלחם בארץ ישראל הוא כל כך טעים שאפשר לאכול אותו כמות שהוא ולא צריך ללפת אותו בלפתן (או סלטים וכו'), כמו כשהלחם יוצא טרי מהתנור נהנים לאכול אותו אפי' בלי כלום. וזהו שכתוב: "אַרְץ אֲשֶׁר לֹא בְמַסְפַּנֵּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם", כלומר שאף שהוא לא מלפת את הלחם עם כלום, זה לא מפני שהוא מסכן ועני שאין לו במה ללפת את הלחם, אלא מפני שהלחם של הארץ כל כך טעים בפני עצמו. ומיד כתוב: "לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ", אתה לא תחסר כלום בארץ ישראל, כי יש עשירות בארץ ישראל, ולכן ודאי שלא מחמת עניות אתה אוכל בה לחם, כי "לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ" – ויש בה עשירות.

אותיות קדושות שנמצאים בתוך האוכל, תיקון הדצח"מ

ת. ונסביר את הדברים. בכל מאכל ומאכל יש בו אותיות קדושות שממנו נברא המאכל. כי למה אנחנו זקוקים כל כך ליהנות מהעולם הזה, לאכול ולשתות, ובית כדי לגור, וצריכים פרנסה. הכל זה כדי שנתקן את הדומם, הצומח, החי, ונעלה אותו ל'מַדְבָּר'. כל דבר ודבר שהאדם משתמש ונהנה ממנו, גורם לדבר הזה עליה.

למשל בדומם, אתה משתמש בבית בשביל תורה ותפילה, שינה ושמירת שבת קודש, כל זה מעלה את הקדושה שנמצאת בעצים ובאבנים של הבית. וכן אתה אוכל את הצומח, ומברך עליו ואוכל אותו ואתה מעלה את הקדושה שלו. ואותו דבר גם בחי, כשאתה משתמש בעור של הבהמה לנעליים ובגדים, את אוכל את הבשר שלה או שאתה רוכב עליה, בכל זה אתה מעלה את הקדושה שלה.

מדוע זה טוב שיהיה לכל יהודי 2800 עבדים

ט. ואפילו במדבר – היינו במין בני אדם, וזה הענין שלעתידי לבוא יהיה לכל יהודי אלפיים ושמונה מאות עבדים, כדרשת הגמ' (שבת לב:) אמר ר"ל: כל הזהיר בציצית זוכה ומשמשין לו ב' אלפים וח' מאות עבדים שנא': (זכריה ח, כג) "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת בְּיָמֵי הַהֵמָּה אֲשֶׁר יַחְזִיקוּ עֲשָׂרָה אָנָשִׁים מִכָּל לְשָׁנוֹת הַגּוֹיִם וְיַחְזִיקוּ בְכַנֶּף אִישׁ יְהוּדִי לְאֹמֶר נִלְכָּה עִמָּכֶם בִּי שְׂמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם". יש שבעים לשון – היינו שבעים אומות, ומכל אומה יחזיקו עשרה אנשים – ביחד ת"ש (700). ויש ארבע כנפות בציצית, אז כפול ארבע, וביחד אלפים ושמונה מאות עבדים.

ולכאורה קשה מה נעשה עם כל כך הרבה עבדים, (רק ללמוד את השמות של העבדים שישמשו אותך, כבר יותר קל לזכור כמה דפי גמרא). והתשובה: זה לא רק בשבילך אלא ע"י שיהיה לכל יהודי אלפים ושמונה מאות גוים שנמצאים תחת רשותך, אתה תתקן את הניצוצות קדושה שנמצא ב'מדבר' היינו בבני אדם שאינם ישראל. ובעצם יוצא שכל הענין הזה הוא בשביל התיקון של אותם הגוים ולא בשבילנו, כי כל אדם נורמלי מספיק לו כמה עבדים בודדים, ובטח שלא סכום כזה, ולכן זה שהם ישמשו יהודי זה מתקן אותם. נמצא, שכל הדומם צומח חי מדבר, הם באמת לשימוש היהודי כדי להעלות את הקדושה שבהם.

ע"י אכילה מבררים את ל"ב שמות אלה"ם שבלועים במאכל

י. ונחזור לענין האכילה, יש לך בפה ל"ב (32) שיניים, שהן טוחנות את האוכל. מהם כוונות האר"י ז"ל באכילה? שאתה מפרק את האותיות הבלועות במאכל, ובאמת עיקר המזון זה האותיות הקדושות שבו, ולכן מי שיש לו את שלמות לשון הקודש, שהוא תיקן את ה'שנים מקרא ואחד תרגום' כאמור, אזי אומר רבינו: "אֲכִילְתוּ וּשְׁתִּיתוּ וְכָל תַּעֲנַגְיוֹ, אֵינּוּ אֱלֹא מִהַתְנוּצְצוֹת הָאוֹתוֹת שְׁבָאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה בְּבַחֲנִינָת: "וַיֵּאכַל וַיִּשְׁתֶּ וַיִּטֵּב לְבוֹ", "וַיִּיטֵב לְבוֹ" הֵינּוּ בַחֲנִינַת הַתְנוּצְצוֹת הָאוֹתוֹת שֶׁל ל"ב אֱלֻקִּים שְׂבַמְעֵשָׂה בְּרֵאשִׁית שְׁשֵׁי בְּכָל דָּבָר".

הרמ"ק בפירושו לספר יצירה, מונה ל"ב מקומות שנזכר שם אלוקים במעשה בראשית. הל"ב אלוקים במעשה בראשית, הן בבחינת ל"ב

אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפַּנַּת תֵּאכַל בָּהּ לֶחֶם וְגו', ואח"כ כתוב: "וַאֲכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכַתְּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ", יוצא לכאורה שברכת המזון דאורייתא היא רק בארץ ישראל. ומשמע לפי פשט הפסוק שבחול אין חיוב דאורייתא לברך ברכת המזון (והלכה לא כך). נמצא שיש לנו שתי שאלות: א. למה אין ברכה אחרי האכילה מה"ת, הרי צריך לקבל רשות מהקב"ה כדי לאכול? ב. למה משמע לכאורה שברכת המזון מדאורייתא.

מעט משבת הספר לקוטי מוהר"ן

ה. כדי להבין את זה נלמד איזה יסוד בליקוטי מוהר"ן שמסביר את זה כמין חומר. אחד הכללים החשובים בלימוד ליקוטי מוהר"ן הוא לדעת שעם כל תורה של רבינו אפשר להקיף את כל התורה כולה. ולכן אתה יכול ללמוד את כל התורה בכל מקום בתורת רבינו. וכמו שכתוב בשיחות הר"ן (שיחה קל"א), וז"ל: כָּל דְּבָרָיו ז"ל הֵם בְּלִיּוֹת גְּדוּל, וְכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה כָּל מִכָּל הַתּוֹרָה בְּלָה, וּמִכָּל בְּנֵי אָדָם שְׂבַע עוֹלָם בְּכָל דְּרָגָא וְדְרָגָא, מִן תְּכֵלִית קֶצֶה הָעֲלִיּוֹן עַד תְּכֵלִית קֶצֶה הַתַּחְתּוֹן. הֵינּוּ שְׁעַם כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה וְשִׁיחָה שְׁלוֹ, יְכוּל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַגְּדוֹל בְּמַעֲלָה בְּתַכְלִית הַמַּעֲלָה.

בכת שלמות לשון הקודש אפשר לעשות בירור אותיות באכילתו

ו. אומר רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה י"ט אות ז') ונמי שִׁיכוֹל לְהַתְעוֹרֵר הַתְנוּצְצוֹת הָאוֹתוֹת שְׂבַכְל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית שְׁשֵׁי בְּכָל דָּבָר, אֲזִי אֲכִילְתוּ וּשְׁתִּיתוּ וְכָל תַּעֲנַגְיוֹ - אֵינּוּ אֱלֹא מִהַתְנוּצְצוֹת הָאוֹתוֹת שְׂבָאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה, בְּבַחֲנִינַת (רות ג, ז) "וַיֵּאכַל וַיִּשְׁתֶּ וַיִּטֵּב לְבוֹ", "וַיִּיטֵב לְבוֹ" - הֵינּוּ בַחֲנִינַת הַתְנוּצְצוֹת הָאוֹתוֹת שֶׁל ל"ב אֱלֻקִּים שְׂבַמְעֵשָׂה בְּרֵאשִׁית שְׁשֵׁי בְּכָל דָּבָר". רבינו מבאר בתורה הזאת שצריך שיהיה לאדם שלמות לשון הקודש, כלומר, שע"י לימוד התורה וע"י המצוות, יכול לברר את כל בירורי הקדושה שיש בלשון הארמית ולעלות אותם אל לשון הקודש.

סוגי השפות, שנים מקרא ואחד תרגום

ז. מה הכוונה? יש שלוש סוגי שפות בעולם: יש את לשון הקודש, וכנגדה יש את שבעים לשון של אומות העולם, ויש באמצע את ה'לשון ארמית', שהיא בחינת 'עץ הדעת' ששם מעורב הטוב והרע. כי מצד אחד נכתב הרבה תורה קדושה, ומצד שני היא לא לשון הקודש. ודרך לשון הארמית אנחנו בונים ומשלימים את לשון הקודש. ובה הסברנו שזה הסיבה של שנים מקרא ואחד תרגום, כלומר שאתה מגביר את לשון הקודש בבחינת שנים מקרא, על לשון התרגום שהוא ארמית, וע"י זה אתה יכול לברר את כל הקדושה שיש בלשון הארמית ומעלה אותה אל לשון הקודש.

ואחרי שזכית ללמוד שנים מקרא ואחד תרגום, אתה נכנס לסעודת שבת קודש. ומה המעלה של סעודת שבת? רבינו כותב בכמה תורות (תורה נ"ז רע"ז ועוד) ע"פ הארז"ל, שאכילת שבת היא כולה קודש ואלוקות. המיוחד בסעודת שבת שהיא מגיעה אחרי שנים מקרא ואחד תרגום, ומי שרוצה שתהיה אכילת שבת שלו כולה קודש ואלוקות, זה ע"י שנים מקרא ואחד תרגום.

הכפולות בצליל שנקראות בג"ד כפר"ת, (שכלל אות יש שתי צורות: דגושה ורפוייה) והן כנגד הספירות של הבנין, חג"ת נה"י – חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. ויש קבוצה שלישית, את י"ב האותיות הפשוטות שהן: ה' ו' ז' ח' ט' י' ל' נ' ס' ע' צ' ק'. והם כנגד י"ב שבטים כנגד י"ב גבולי האלכסון, שזה מתחת עשר הספירות.

ספר יצירה' מסביר כל אות באיזה סוג צירוף הוא ואיך נעשה כל דבר. למשל כשיש במאכל טעם מתוק, זה מגיע מאות מסוימת, והטעם המלוח מגיע מאות מסוימת אחרת, וכן המרקם והרכות של האוכל וכן הצבעים של האוכל מגיע מהאותיות, ואם תתבונן בו לפי ספר יצירה, אתה יכול לפרק אותו לאותיות. כשתסתכל על אבטיח, אתה יכול לראות שהמתוק שייך לאות הזאת, והפריכות שלו שייך לאות הזאת, והמים שבו והצבע שלו מגיעים מאותיות הקודש. ולכן כשאברהם אבינו היה אוכל, היה מתבונן באותיות שבאוכל, והוא היה מכוון את האותיות שמהם ברא הקב"ה את המאכל הזה. אבל אנחנו לא במדרגה הזאת, אבל היות שניתנה לנו התורה, זה עוזר לנו שכל הפעולות האלה נעשות מאליהם, אפילו בלי שאתה יודע לעשות את הכוונה שצריך לכוון. וזה ההבדל בין התורה שלנו לבין העבודה של האבות, שהיתה אמנם עבודת גשמית, אבל הם ידעו לכוון ולקשר בשכל שלהם כל דבר לקדושה ששייכת בו. לעומת התורה שהבירור נעשה מאלי.

רבינו השיג את העבודה של התורה כמו שקיימו האבות

יג. מסופר בחיי מוה"ר"ן (ח"ב אות כ"ב) שכשרבינו חזר מארץ ישראל הוא נשבה בדרך ע"י הישמעאלים כשנסע בספינה שלהם, וכשהוא נשבה הוא הבין שרוצים למכור אותו לעבד. ושם לא יהיה לו טלית ותפילין וספרי לימוד, ואפילו לא ידע מתי שבת ומתי יום טוב, כל שכן שלא יהיה לו לולב ואתרוג וכו'. ואם כן איך הוא יעבוד את הקב"ה? אז מה עשה רבינו? הוא התבונן בדעתו להשיג את העבודה של האבות הקדושים, שהיא היתה לעבות את ה' מתוך עבודה גשמית, וכיון שכן, גם אם אהיה נשבה בין העבדים אני יכול לעבוד את הקב"ה מתוך העבודה גשמית וכמו שעבדו האבות הקדושים. וככה רבינו השיג את עבודת השם של האבות הקדושים, שגם אם לא יהיה לו טלית ותפילין, ולא ידע מתי שבת, ומתי כיפור ג"כ יוכל לעבוד את ה'. והמיוחד בעבודת השם של האבות הקדושים, הוא כמו שהסברנו, שהם ידעו לחבר בין כל דבר גשמי לאותיות שמהם נברא כל דבר על פי ספר יצירה.

וכאן רבינו מבאר איזה בחינה בזה ששייכת גם לנו, ואומר שמי שיש לו את שלמות לשון הקודש, כלומר שהוא מגביר ע"י לימוד תורתו את לשון הקודש, באופן כזה שיש לו כח לברר מתוך הלשון הארמית ששם נמצאים כל הבירורים, אז כל האכילה והשתיה שלו וכל התענוגים שלו, הכול זה מההתנוצצות של האותיות. ומסביר רבינו עוד: וזהו "וייטב לבו" – אין טוב אלא אור, כמו שכתוב (בראשית א, ד) "וירא אלקים את האור כי טוב". וזהו "ויאכל וישת וייטב לבו", שהיתה אכילתו ושתיתו, מהארת והתנוצצות האותיות של ל"ב אלקים שבעצתו שאוכל. ורבינו מביא את הזוהר: וזהו "וייטב

נתיבות חכמה (תחילת ספר יצירה), שהן מלובשות בכל דבר ודבר מהמעשה בראשית, וממילא כשאתה אוכל בל"ב השיניים, (יש שלמות כשיש לאדם את כל הל"ב שיניים), זה הבחינה של טחינת המאכל, שפירושו להפריד את האותיות שנמצאים במאכל, כדי שהתענוג שלך יהיה מהאותיות שנמצאים שם, עד שכל מאכל שאתה נהנה ממנו, אתה נהנה מהאותיות שמלובשות במאכל.

החילוק בין עבודת האבות הקדושים לבין העבודה אחר מתן תורה

יא. ובעצם זה ההבדל בין העבודה שלנו, לבין העבודה של האבות הקדושים, קודם מתן תורה עיקר העבודה היתה לעשות עבודות גשמיות, יעקב אבינו היה צריך להיות רועה צאן, והוא פיצל את הרהטים בשקתות המים וכו'. כתוב בזהר הקדוש (ויצא רסב): שבזה שיעקב פיצל את הרהטים, כמו שכתוב (בראשית ל, לו) "ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולו ופרמוץ ויפצל בהן פצלות לבנות מחשף הלבן אשר על המקלות" – בזה הוא קיים מצות תפילין (כמובא בשבחי הר"ן ח"ב כ"ב), שהרי ליעקב לא היו תפילין, (כי אם יעקב היה כותב את פרשיות התפילין שלנו הם פסולות, שהרי בתפילין כתוב יציאת מצרים, וזה עדיין לא היה, וזה היה חס ושלום שקר באותו זמן). וממילא יעקב אבינו היה חייב לקיים את מצוות תפילין ע"י (שם, לח) "ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים".

ונסביר את זה בעומק. עכשיו אחרי מתן תורה כל הקדושה של עולם מלובשת בעשרת הדיברות, וכל דבר ודבר שבועולם שאתה רוצה לקדש אותו, ולהעלות את ניצוצות הקדושה שנמצאים בו לשורשם העליון, עושים זאת בקלות ע"י תורה ותפילה. אבל קודם מתן תורה כל הקדושה היתה מלובשת בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם, וכיון שעדיין לא ניתנה תורה, כדי לעשות בירורים, היה צריך לעשות עבודות גשמיות דוקא, ובלעדיהן אי אפשר להשיג כלום, ולכן האבות הקדושים עבדו בעבודות גשמיות, כדי לעשות את התיקונים והבירורים.

אברהם אבינו חיבר 'ספר יצירה' וזו היתה עבודת ה' שלו

יב. ומה ההבדל (שהוא לטובתנו) בינינו לבין האבות הקדושים מבחינת העבודה? כשאנחנו לומדים תורה ועושים עבודת השם, ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, זה פועל להעלות את הקדושה שנמצאת בכל דבר, גם בלי שנדע כיצד זה נעשה. לעומת זאת אדם הראשון והאבות הקדושים, לא יכלו לברר קדושה מתוך הגשמיות בלי לדעת מה הם עושים. ז"א יש הבדל בין אברהם אבינו שעשה פעולות גשמיות לבין סתם גוי בזמנו, אפילו שהם עשו את אותה העבודה. ולמה? אברהם אבינו חיבר ספר יצירה, שזה הספר העיקרי ששייך לעבודת ה' שהיתה בזמן אברהם. עבודת השם היתה בדרך של 'ספר יצירה', כי 'ספר יצירה' בא להסביר את הקשר בין כל דבר גשמי לבין האותיות הקדושות שמרכיבות אותו.

ספר יצירה מחלק את כל הכ"ב אותיות לשלוש קבוצות, קבוצה ראשונה שהיא נמצאת ב'כתר' 'חכמה' 'בינה' הספירות העליונות. והם שלוש אותיות אמ"ש (א, מ, ש) שהן האותיות הגבוהות ביותר בא"ב, הן כנגד הכתר והמוחין. הקבוצה השנייה: הם אותיות

ידוע שכדי להנהיג את העולם הקב"ה האציל את העשר ספירות. אומר האר"י ז"ל שהעשר ספירות הם גם בחינת חמישה פרצופים. הפרצוף הגבוה ביותר זה פרצוף 'עתיק' 'אריך' – שהם ב'כתר'. אחר כך יש את פרצוף 'אבא' שהוא ב'חכמה', פרצוף אימא שב'בינה', הפרצוף הרביעי הוא 'זעיר אנפין' – שכולל את השש ספירות: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד. ויש את הפרצוף החמישי שזו השכינה הקדושה שנקרא בקבלה 'נוקבא דז"א' – ספירת המלכות.

ההבדל בין פרצוף 'עתיק' שהיא ספירת ה'כתר' לבין הנהגה של ספירת התפארת 'זעיר אנפין', זה ההבדל בין 'בזכותא תליא מלתא למזלא'. ספירת התפארת זה 'בזכותא', אם יש לך זכות אתה מקבל, אין לך זכות אתה לא מקבל, ולכן דנים אותך אם יש לך או אין לך זכות לקבל. כתוב ב'פתח אליהו' 'מאזני צדק', איפה נמצא ה'מאזני צדק' בספירת התפארת, ששם האדם כל הזמן במשפט האם מגיע לו או לא מגיע. וזהו 'בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מלתא, אלא במזלא' – הם לא מגיעים מהמקום של זכות, של ספירת התפארת ששם הכל תלוי בזכויות שלך, אלא הם מ'מזלא'.

מה זה 'מזלא'? זה בחינת ה'זקן'. שיש בו מה שנקרא בכונות 'יועבור' איחוד 'נוצר' ו'נקה'. מה הביאור? אנו אומרים ב"ג מידות של רחמים: "אל רחום וחנון ארך אפים, ורב חסד, ואמת, נוצר חסד, לאלפים, נושא עוון, ופשע וחסאה ונקה". המידות של 'נוצר' ו'נקה' הם עוסקים בזקן הקדוש – 'דיקנא קדישא', 'נוצר' זה החלק החיצוני של הזקן שיורד מהפנים ומתמשך ללמטה, וזה נקרא מזלא של 'נוצר'. והחלק הפנימי שיורד מהפנים ללמטה בזקן שצמוד לגוף, זה נקרא 'זקנה'. היחוד בזקן בין 'נוצר' ל'נקה', זה כמו יחוד של זכר ונקבה בתוך הזקן עצמו, וע"י זה יורד השפע. ולכן הזוהר הקדוש והאר"י כל כך מזהירים לא לקצץ בזקן, זה כמקצץ בנטיעות וכו', כי באמת האדם דומה ללמעה, וכמו שכתוב (איוב יט, כו) 'זמבִּשְׂרֵי אֶחְזֶה אֵלֶיהָ', ועל ידי הזקן ה'מזלא' – נוזל ויורד כל השפע לאדם. ועכשיו נבין את הפשט בגמרא. "בני חיי, ומזוני" – הבנים, והחיים והפרנסה של האדם, לא תלויים בזכות, אלא במזלא, שזה מקום גבוה מאוד.

מעשה בענין נוצר ונקה שהיה לי עם מו"ר ר' שמואל אויערבאד זצ"ל

כ. קודם שנמשיך בענין הזה נספר סיפור שהיה לי עם מורי ורבי רבי שמואל אויערבאד זצ"ל שלמדתי אצלו הרבה שנים, והיה בינינו ב"ה קשר מאוד טוב, גם זכיתי איזו תקופה לכתוב את השיעורים שלו ולסדר אותם במחשב ומזה באמת יצא הספר 'דרכי שמואל' על מסכת אהלות הראשון. אחר כך אחרי שהתחתנתי לא נפגשנו הרבה, רק לעתים רחוקות, היה כמה שנים שחיכינו עד שנולד הילד הראשון. ושמו לב אני והחברים, על כמה בחורים בישיבה ב'מעלות התורה', שמתעכב להם הילדים יותר מאשר חברים שלנו בישיבות אחרות. והתבוננו מה הסיבה?

בזמנו במעלות התורה הראש ישיבה ר' שמואל הוא היה גם המשגיח גם המגיד שיעור, ואפילו גם האב בית בפנימיה, כי ר' שמואל בענוה העצומה שלו היה מעיר את הבחורים. וממילא היות שהסתובב בינינו אדם גדול וענק שבענקים, ואנחנו בחורים צעירים בגיל

וביאור עומק הדברים (ע' ברבינו בחיי) "אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דָּרַשׁ אֹתָהּ וגו'" – ארץ ישראל אינה תחת שליטת שבעים שרים של אומות העולם (כמו בשאר הארצות), אלא היא ישר תחת שליטתו של הקב"ה בלי התערבות השבעים שרים. וכן האותיות שבמאכל של ארץ ישראל הם מגיעות ישירות מהקב"ה בלי התערבות של השבעים שרים, לעומת זאת האותיות של המאכל בחו"ל, עוברים דרך השבעים שרים של אומות העולם, ויש בהן איזה פגם.

כתוב בגמרא (כתובות קי): "כל מי שגר בחוץ-לארץ נחשב כעובד עבודה זרה", מכיון שרק בארץ ישראל אנחנו תחת השגחה ישירה של הקב"ה לעומת זאת בכל העולם נמצא תחת ממשלת השבעים שרים, ולכן זה בחינה של עבודה זרה ח"ו, האותיות של המאכלים בחוץ לארץ הם פחות בקדושה, מהאותיות של המאכלים של ארץ ישראל, ולכן מאוד טוב לאכול מטוב ארץ ישראל ולא מיבוא מחו"ל. אבל מה לעשות? את החיטה הטובה שלנו מוכרים לחו"ל, ולוקחים חיטה מאמריקה וחבל, עיקר האכילה הטובה זה דוקא מהדברים שגדלים בארץ ישראל, כי יש להם את הקדושה, ולכן דוקא פשט הפסוק מדבר שברכת המזון מדאורייתא "ואכלת ושבעת וברכת", זה על מה שגדל בארץ ישראל, כי כל ברכת המזון שאחרי האכילה נוצרת מתוך האותיות שבמאכל שביררת תוך כדי האכילה וממילא לעשות את הברכה כראוי זה ממאכל שגדל בארץ ישראל כי זה אותיות נקיות שירדו ישירות מהשי"ת בלי התערבות השבעים שרים.

ביצד אפשר לומר בחינת 'קשה' כלפי הקב"ה?

יח. עכשיו נגיע לעוד שלב עוד הרבה יותר גבוה, לבאר את אחת הגמרות הכי קשות. כתוב בגמ' בפסחים (דף קיח): "קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף", ולכאורה קשה להבין את הגמרא, הרי לפני הקב"ה שום דבר לא קשה?

וכדי לתרץ זאת נקדים את דברי הזוהר הקדוש (ויקהל ח"ב דף ריח.) וז"ל: "בְּגִין דְּמִזְוֵנָא אִיהוּ קָשָׁה קָמֵי קב"ה הוּא אֲתֵר, וְכִיּוֹן דְּבַר נֶשׂ אֶכִּיל וְשִׁתִּי, וְקָא מְבַרְךְ. הֵהִיא בְּרִכְתָּא סְלִקָא, וְאִתְּהֵי מֵאִינוֹן מְלִין דְּשִׁבְעָא דְּסִלְקִין, וְאִשְׁתַּכַּח דְּאִתְּהֵי מִמִּזְוֵנָא מִתְתָּא וּמְלֵעִילָא". (תרגום: משום שהמזון הוא קשה לפני הקב"ה, ובין שאדם אוכל ושותה ומְבַרְךְ, אותה בְּרִכָּה עוֹלָה, וְנִהְיֶה מֵאוֹתָם דְּכָרִים שֶׁל שִׁבְעַת שְׁעוּלִים, וְנִמְצָא שְׁנַיִם מִן הַמִּזוֹן מִפְּשָׁה וּמְלֵעִילָה". יוצא, כשאדם אוכל ומְבַרְךְ, כל הספירות העליונות נהנים מהברכה של המזון שאתה אוכל.

ביאור בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא אלא במזלא. כתר ותפארת

יט. נסביר את זה יותר: יש גמרא מאוד מפורסמת במועד קטן (דף כח.) שאומרת: "בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מלתא". כלומר שבנים, חיים, ומזונות (פרנסה) הם לא תלויים בזכות אלא תלוי במזל. הענין של המזל שכתוב בגמרא ובזוהר, זה לא מה שאנחנו קוראים מזל שיש לאדם מזל, אלא 'מזל' זה דבר גבוה מאוד, יש הנהגה של ספירת ה'כתר', ויש הנהגה של ספירת 'תפארת'. מה ההבדל בין ספירת ה'כתר' לבין ספירת ה'תפארת'?

אבל מה לעשות אומר הקב"ה, כביכול לא בדידי תליא מלתא, אלא בעתיקא, קשה מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, זה לא תלוי בזכויות שלך – שזו הבחינה ששייכת לספירת התפארת, ולכן מה אני אעשה לך?

להתחזק הרבה לברך ברכת המזון בכוונה

כב. אבל התיקון לכל זה הוא 'ברכת המזון', ידוע מה שכתוב בספרים הקדושים, שע"י שאדם זוכה לברך ברכת המזון בכוונה ומתוך הכתב, שהלואי שנזכה לעשות את זה תמיד, שע"י מברכים ברכת המזון בכוונה, זוכים לשפע של פרנסה. כי אחרי שאכלת וביררת את האותיות, אתה מעלה אותם למעלה עד הכתר – היינו עתיקא סתימאה, וכשתברך באותיות של אכילה שלך, יורד אליך שפע של הפרנסה. זה הסוד של ברכת המזון, ולכן ברכת המזון היא דאורייתא. ברכת המזון היא הדבר הגבוה ביותר אפילו מהתפילה, כי תפילה היא רק מדרבנן, וברכת המזון דאורייתא ברכת המזון היא הדבר הגבוה ביותר שיש לנו בכל יום, ודוקא בדבר הזה ה' ירחם לא מברכים מספיק בכוונה, ולכן צריך להיזהר מאוד בברכת המזון.

ואפשר גם לכוון כוונה פשוטה, לחשוב את המחשבה הזאת שכל מה שאכלתי וביררתי בין בידועין ובין שלא בידועין את כל האותיות שיש במאכל, שהם נמצאים עכשיו בתוך המעיים שלי כמ"ש (תהלים מ, ט): "וְתִרְתָּךְ בְּתוֹךְ מַעֵי", אותם אני מעלה בברכת המזון. כי הנה מסביר רבינו בליקוטי מוהר"ן תורה מ"ז את הפסוק (בראשית מט, כא) "נִפְתְּלֵי אֵילָה שְׁלַחַה הִנְתַּן אֲמְרֵי שְׁפָר", וז"ל: בְּשֶׁהֲצַדִּיק אוֹכֵל לְשִׁבְעַ נֶפֶשׁ וכו'. וְכֹאֲשֶׁר בִּכְחַ אֲכִילָהּ זו, עוֹמֵד לְהוֹדוֹת וְלְהַלֵּל לָהּ, אֲזִי יוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ דְבוּרֵי אֲמָת, שְׁהִם בְּחִינַת יַעֲקֹב וכו'. וְגַם בֶּן בְּחִינַת אֲרָץ יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ שְׁאֲמַרְנוּ כִּי אֲרָץ יִשְׂרָאֵל הִיא "אֵילָה שְׁלֹחַה", וְהֵינּוּ "הַנּוֹתָן אֲמְרֵי שְׁפָר". כִּי הַנּוֹתָן מִבְּחִינַת אֲרָץ יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא "אֵילָה שְׁלֹחַה", שְׁהִיא בְּחִינַת אֲמָת, אֲזִי "הַנּוֹתָן אֲמְרֵי שְׁפָר", כְּלוּמַר שְׁנוֹתָנָת מַעֲצָמָה וּמִכְחָה "אֲמְרֵי שְׁפָר"

נמצא, כשאני מברך ברכת המזון אחרי שאכלתי ובפרט בארץ ישראל ממזון שגדל בארץ ישראל, אז אין דבר גבוה מזה להעלות למעלה לבחינת עתיקא סתימאה ושם מהמקור של הברכה להוריד את השפע. כי באמת כביכול קשה לבחינת הקב"ה (תפארת שהוא תלוי בזכות) לתת מזונות ופרנסה לאדם, ולכן ע"י ברכת המזון שאתה מברך ומגיע למעלה מספירת התפארת שזה רק פרצוף זעיר אנפין אלא זה כבר בבחינת 'עתיקא סתימאה' שהוא בכתר העליון ומשם אתה יכול לקבל את השפע והכל ע"י ברכת המזון. ואם יצא מכל השיעור הזה שנתחזק לברך ברכת המזון יותר בכוונה, אז גם נראה את התוצאות בעזרת השם, בברכה של שפע בני חיי ומזוני וכולהו רוויחי אמנ ואמן.

שבת שלום ומבורך עריכה: ליאור גבע

(מוקדש לע"נ צביה בת סאלם – צדוק בן צאלח – חיים בן מוסא ז"ל ת.ג.צ.ב.ה. לעילוי נשמת אברהם פואד בן אילנה הלה ז"ל / ולעילוי נשמת: חממה בת סאלם ז"ל)

הטיפש עשרה וכו', כשבא הראש הישיבה והיה יורד מרום דרגתו להעיר אותנו, לפעמים לא כיבדנו כראוי את הרב, וחלילה יכולים להיזק שלא נוהרנו בכבודו של אדם גדול.

והבנו שצריך לבא לרב לבקש ממנו שהוא יברך אותנו כדי שאם יש ח"ו איזה קפידא, שהכל יסתדר בעזרת השם. ובאמת באתי אליו וזה היה יום 'זאת חנוכה', והוא מאוד שמח כשבאתי, וכשסיפרתי לו על מה אני בא, הוא אמר לי את המשפט הזה שהוא עדיין חרות בזכרוני כל כך חזק: 'למה לא באת עד עכשיו? לפעמים בזה זה תלוי'. רבי שמואל עם כל הענווה שלו אמר משפט כזה, ובאותו רגע קיבלתי דפיקות לב, אני עד עכשיו חי את הרגע הזה, ובאמת הוא בירך אותי בשמחה רבה.

תוך כדי שיחתנו, ר' שמואל שואל אותי מה אני לומד. אמרתי לו שאני לומד אצל אבא שלי, שלמד אותי קצת קבלה. ואז הוא שאל אותי מה כל כך מיוחד ביום של 'זאת חנוכה' שבפרט אצל החסידים זה ענין כל כך גדול. אמרתי לרב שלמדתי מאבא ש'זאת חנוכה' זה ייחוד של 'נוצר' ו'נקה'. ואז אמר ר' שמואל: 'הבנת' לא הייתי צריך להגיד יותר עוד מילה. זה הסיפור, וכנראה שבזכות הדיבור מהיחוד הזה של 'נוצר' ו'נקה' זכינו לקבל ברכה טובה מר' שמואל, וברוך השם שזכינו לילדים.

ותראו איך הקב"ה גילגל את הכל. הרי בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, אז הקב"ה מביא אותנו לשיחה על מידות 'נוצר' ו'נקה', ואז ע"י הדיבור מהתורה הקדושה של יחוד יוצר ונקה, זכינו למשוך את הברכה מבחינת 'מזלא'. ה'מזלא' נמצא גבוה ב'עתיק' בכתר, זה לא תלוי בזכות שלך.

על ידי ברכת המזון זוכים לשפע פרנסה מהכתר

כא. אחרי כל זה נחזור לדברי הזוהר הנ"ל, ולענין קשים מזונותיו של אדם, רבינו מסביר בתורה ק"ה (ח"א) שיש בחינה של קוב"ה שזה פרצוף 'זעיר אנפין' שהוא בתפארת, והשכינה הקדושה (שהיא ה' אחרונה של שם הוי"ה ב"ה, וזה מה שאומרים "לשם יחוד קב"ה ושכינתיה"), ולפ"ז כשכתוב "קשים מזונותיו של האדם כקריעת ים סוף", הסיבה כי המזונות לא מגיעים מספירת התפארת, כי 'לא בזכותא תליא מלתא', אלא המזונות מגיעים מהכתר העליון – פרצוף עתיקא 'ממזלא', וממילא כלפי ספירת התפארת כשצריך לזון את האדם לפי הזכויות שלו, הרבה פעמים לא מגיע לו. אבל כיון שלא תלוי בזכות, אלא במזלא, זה תלוי בכתר העליון עתיקא סתימאה שמשם הגיע קריעת ים סוף. כמו שהקב"ה אומר למשה (שמות יד, טו): "מִה תִצְעַק אֵלַי דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ", מה הפשט? לא בדידי תליא מילתא (בספירת התפארת בחי קב"ה), אלא זה תלוי ב'עתיקא' (כמובא בספרא דציניעותא תרומה קעח): ולכן: "דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ", כי האמונה היא זו שמגיעה עד 'עתיק יומין', לכן כשאדם רוצה למשוך לעצמו פרנסה זה לא בזכויות שלו, אלא זה באמונה בביטחון שלו, כי באמונה והביטחון אתה מגיע עד ה'כתר'.

ועכשיו נתחיל להבין מה זה ברכת המזון. ופה שילבנו בין הזוהר הקדוש עם דברי רבינו הקדושים. אנחנו רוצים מזונות ופרנסה בשפע